

Asia: VN/1014/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuurojen Liitto ry kiittää siitä, että yleisen kielitutkinnon voi pian suorittaa myös viittomakielellä, sillä tarve tälle tutkinnolle on ollut jo pitkään olemassa. Samalla liitto kuitenkin muistuttaa, että pelkkä asetus ei vielä turvaa tutkinnon todellista saatavuutta ja toimeenpanoa. Ratkaistavana on vielä useita asioita, kuten tutkinnon sisältö, julkaisualusta viittomakielisille videoille sekä testin vastaanottajilta vaadittava koulutus. Vasta näiden käytännön asioiden ratkettua voidaan päästä itse tutkinnon tarjoamiseen. Siksi liitto kiirehtiikin tätä valmistelutyötä, sillä tarve yleiselle kielitutkinnolle on nostettu hallinnon tietoon jo pitkään.

Joka tapauksessa Kuurojen Liitto ry pitää erinomaisena edistysaskeleena sitä, että yleisiä kielitutkintoja koskevaa lainsäädäntöä vihdoinkin ollaan muuttamassa siten, että myös eri viittomakielisiä on mahdollista sisällyttää tutkintokieliin. Selvitys viittomakielen sisällyttämisestä yleisiin kielitutkintoihin tehtiin jo vuonna 2012, ja suomalaisen viittomakielen taitotasokuvaimet ja arviointikriteerit valmistuivat vuonna 2019.

Mahdollisuus saada virallinen todistus kielitaidosta liittyy olennaisesti viittomakielisten kielellisiin oikeuksiin ja välillisesti myös lasten ja nuorten mahdollisuuteen saada laadukasta opetusta. Yleisen kielitutkinnon suorittamisesta saatu todistus on virallinen osoitus henkilön kielitaidosta. Esimerkiksi tulkkauspalvelua tarjoavat yritykset eivät tällä hetkellä pysty vertailukelpoisesti osoittamaan työntekijöidensä kielitaidon tasoa. Tästä syystä myöskään tulkkauspalvelun tarjoaja, Kela, ei voi aidosti huomioida asiakkaille välittämänsä tulkkauspalvelun kielellistä laatua. Tällä voi olla vaikutuksia myös kouluopetuksessa käytettävän tulkkauksen laatuun.

Virallisesta todistuksesta hyötyisivät myös monet viittomakielialan ammattilaiset, kun työtehtäviin sisältyy viittomakielisten henkilöiden kohtaamisia. Kuurojen Liitto saa säännöllisesti tiedusteluja

siitä, mistä tällaisen virallisen arvioinnin voisi viittomakielen osaamisestaan saada. Liitolla ei ole mahdollisuutta järjestää arviointeja. Kuurojen Liitto järjesti viittomakielen A- ja K-tason tenttejä vuoden 2015 loppuun asti, mutta resurssisyyistä ko. toiminta piti lakkauttaa.

Kansalaisuushakemukseen vaadittavasta kielitaitovaatimuksesta myönnetään vapautus vain harvoin. Koska yleistä kielitutkintoa ei ole voinut suorittaa kansallisilla viittomakielillä, on kansalaisuushakemukseen vaadittavan kielitaidon osoitus toteutettava muulla tavalla. Kuurojen Liitto ry on käytännössä vuosia arvioinut kuurojen maahanmuuttajien suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen osaamisen tason, sillä yksikään viranomainen ei tätä arviointivastuuta ole ottanut hoitaakseen. Liiton antama lausunto kielitaidosta on Maahanmuuttoviraston kanssa sovittu kelpaavan kansalaisuushakemuksen liitteeksi osoituksena kansalaisuuslain edellyttämästä kielitaidosta. Liitto on asiasta muistuttanut useissa eri lausunnoissaan, kuten esim. HE laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (pysyvä oleskelulupa, Dnro VN/7059/2024). Järjestöihin kohdistuneet rahoitusleikkaukset ovat vaarantamassa tämän liiton toteuttaman merkittävän yhteiskunnallisen panostuksen, sillä arviointityö vaatii resursseja ja näitä arviointeja on vuosien 2015–2024 aikana tehty yhteensä 130 henkilölle.

On hyvä, että asetuksessa (5 §) ei määritetä, minkä viittomakielen yleisen kielitutkinnon osakokeista on kyse, vaan sen sijaan käsitellään viittomakieliä yhdessä ottaen huomioon se, että niitä tuotetaan eri artikulaattoreilla kuin puhuttuja kieliä (käsillä, kasvojen eri osilla, päällä ja vartalolla) ja vastaanotetaan näköaistilla eikä kuuloaistilla kuten puhuttuja kieliä. Selvää kuitenkin on, että kielitutkinto pitäisi tulla saataville ainakin molemmilla kansallisilla viittomakielillä eli suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä. Tähän ohjaa nähdäksemme myös viittomakielilaki (359/2015).

On erinomaista, että ehdotuksessa on nostettu viitotut kielet yhdenvertaisiksi puhuttujen kielten rinnalle, kuten YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edellyttääkin. Asetuksen pykälän 5 terminologiaan voisi kiinnittää vielä huomiota, jotta termit ovat yhdenmukaiset puhuttujen kielten termien kanssa (viittomakielen osakokeiden nimitysten synnystä ks. Ahola & kumpp. 2019). Liitto haluaa jättää jatkovalmisteluun pohdittavaksi seuraavat ajatukset: pitäisikö asetuksessa käytetty termi ”viittomakielen ymmärtäminen” muuttaa muotoon ”viittomisen ymmärtäminen”, sillä kohdassa on kyse vastaamisen muodosta (vrt. puhe) eikä niinkään kielestä (vrt. suomi). Vastaavasti ”viittomakielen itsenäinen tuottaminen” olisi oikeammin ”viittomisen itsenäinen tuottaminen” tai pelkistetysti ”viittominen itsenäisesti” kuten ”puhuminen”, koska puhutun kielen kohdallakaan ei käytetä käsitettä ”suomen kielen puheelle tuottaminen”. Seuraavassa ehdotuksemme kirjoitettuna itse asetustekstiin:

5 § Kielitutkintojen osakokeet

Yleisten kielitutkintojen kunkin tutkintotason tutkinto sisältää seuraavat osakokeet, jotka voi suorittaa yhdessä tai erikseen:

- 1) puheen ymmärtäminen;
- 2) puhuminen;
- 3) tekstin ymmärtäminen;
- 4) kirjoittaminen.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, viittomakielen tutkinnossa voi kullakin taitotasolla suorittaa seuraavat osakokeet:

- 1) viittomakielen ymmärtäminen; TILALLE: viittomisen ymmärtäminen
- 2) viittomakielen itsenäinen tuottaminen; TILALLE: viittomisen itsenäinen tuottaminen TAI viittominen itsenäisesti TAI itsenäinen viittominen
- 3) viittomakielinen keskustelu

LÄHTEET:

Selvitys viittomakielen sisällyttämisestä yleisiin kielitutkintoihin. Raportit ja selvitykset 9:2012, Opetushallitus.

Suomalaisen viittomakielen taitotasokuvaimet ja arviointikriteerit. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto [viitattu 16.6.2025]. Ladattavissa: <https://www.jyu.fi/fi/file-download/download/public/14885>

Ahola, S., Ohranen, S. & Neittaanmäki, R. (2019). Suomalaisen viittomakielen taitotasokuvainten ja arviointikriteereiden kehittäminen Yleisissä kielitutkinnoissa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 10(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/suomalaisen-viittomakielen-taitotasokuvainten-ja-arviointikriteereiden-kehittaminen-yleisissa-kielitutkinnoissa>

Viittomakielten lautakunnan avoin kirje Opetushallitukselle 9.4.2021. Saatavilla: https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2021/04/avoinkirje_OPH_090421-1.pdf

Rönnberg Marika
Kuurojen Liitto ry